УДК 616.31(083.744)

XRONIK GENERALIZATSIYALASHGAN KATARAL GINGIVITNI MURAKKAB DAVOLASHNI OPTIMALLASHTIRISH

Gulnoza Jamshidovna Tursunova
Bazaviy doktorant, Patologik fiziologiya kafedrasi assistenti
Buxoro Davlat Tibbiyot Instituti, Buxoro, O'zbekiston
https://orcid.org/0000-0002-1990-1488
gulnoza_tursunova@bsmi.uz

Annotatsiya. *Ushbu maqolada o'simlik asosidagi og'iz chayish vositasini individual gigiyena tadbirlari majmuasiga qo'shish orqali surunkali kataral gingivitni davolash va oldini olish natijalari yoritilgan. Ushbu og'iz chayish vositasi antiseptik va yallig'lanishga qarshi xossalarga ega bo'lib, uning kariesga qarshi samarasi ham aniqlangan. Shu bois, u parodont kasalliklari va kariesning kundalik profilaktikasi uchun tavsiya etilishi mumkin. Tadqiqotda 18–28 yoshdagi 40 nafar bemor ishtirok etdi, ularga "surunkali generalizatsiyalangan kataral gingivit" tashxisi qo'yilgan. Bemorlar ikki guruhga bo'lindi: solishtirma guruh (20 kishi) umumqabul qilingan standart davolashni oldi, asosiy guruh (20 bemor) esa standart terapiya bilan bir qatorda og'iz chayish vositasidan foydalandi. Olingan natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, og'iz chayish vositasini individual gigiyena choralari majmuasiga qo'shish parodont to'qimalaridagi yallig'lanishning tezroq bartaraf bo'lishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. O'simlik komponentlari va ftorid asosidagi og'iz chayish vositasidan har kuni foydalanish tish toshidagi patogen mikrofloraning o'sishini to'xtatadi va kataral gingivitning uzoq muddatli remissiyasi uchun sharoit yaratadi.*

Kalit so'zlar: *parodont kasalliklari, surunkali kataral gingivit, og'iz gigiyenas*

This paper presents the results of treatment and prevention of chronic catarrhal gingivitis by including in a set of individual hygienic measures of vegetable-based oral rinse which determines its antiseptic and anti-inflammatory properties. Also the oral rinse providing anti-caries effect can be recommended for daily prevention of periodontal disease and caries. The examination involved 40 patients aged 18–28 years old with a diagnosis of chronic generalized catarrhal gingivitis who were divided into two groups. The comparison group (20 persons) received treatment according to the generally accepted standard scheme, the main group (20 patients) received standard therapy and an oral rinse. The analysis of the obtained results indicated clinical efficiency of the use of oral rinse in a set of individual hygienic measures, exerting a positive influence on shortening of

inflammation in the periodontium. Daily use of oral use based on vegetable components and fluoride inhibits growth of pathogenic microflora of dental plaque and creates conditions for lasting remission of catarrhal gingivitis.

Keywords: *periodontal disease, chronic catarrhal gingivitis, oral hygiene*

Kirish

Hozirgi kunda parodontning yallig‘lanish kasalliklari stomatologiyaning eng murakkab muammolaridan biri bo‘lib qolmoqda. Stomatologik yordam ko‘rsatilishining yaxshilanishiga qaramasdan, gingivit va parodontit bilan kasallangan bemorlar soni yuqori bo‘lib qolmoqda, bu esa inson hayot sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda [1, 2, 5, 14]. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma’lumotlariga ko‘ra, 35 dan 44 yoshgacha bo‘lgan aholining 64–98 foizi gingivit va parodontitdan aziyat chekadi [6, 12, 15]. O‘zbekiston hududida parodont patologiyasi turli yoshdagi aholi orasida 60–98% hollarda aniqlangan bo‘lib, o‘smirlar orasida gingivitning tarqalishi 83–98% ni tashkil qiladi [8, 13].

Gingivit rivojlanishining asosiy omili bu mikroorganizmlar bo‘lib, ular og‘iz bo‘shlig‘ining yetarli gigiyenasi yo‘qligi va organizmning qarshilik kuchining pasayishi fonida patogen xususiyatlarini namoyon etadi [3, 4, 7]. Shu sababli, gingivitning o‘z vaqtida va to‘g‘ri davolanishi hamda profilaktikasi parodontning yallig‘lanish kasalliklarining oldini olishda asosiy omildir [9, 11].

Surunkali kataral gingivitni davolash va oldini olishda asosiy komponentlardan biri bu og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasini samarali amalga oshirishdir [6, 10, 11]. Parodont yallig‘lanish kasalliklarini oldini olishda o‘simlik tarkibli og‘iz chayqash vositalari yuqori samaradorlikka ega. Ushbu vosita individual gigiyenik tadbirlar kompleksiga tish pastasi, cho‘tkasi, floslar va boshqa vositalar bilan birga kiritiladi.

Chayqash vositasi og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasini ta’minlash hamda yoqimsiz hidni yo‘qotish uchun ishlab chiqilgan original tarkibga ega. Uning tarkibida quyidagilar mavjud: suv, etanol, fenilsalitsilat, makrogol gliseriloleat, shalfey yog‘i, yalpiz yog‘i, timol, chinnigul yog‘i, evgenol, natriy digidrofosfat, xlorid kislotasi, natriy ftorid. Ftoridning massa ulushi 0,01% (F), spirtning massa ulushi esa 60% ni tashkil qiladi.

O‘simlik komponentlarining qo‘llanilishi. Preparat tarkibida o‘simlik komponentlarining mavjudligi uning antiseptik va yallig‘lanishga qarshi xususiyatlarini ta’minlaydi. Ftoridning 0,01% miqdorida bo‘lishi preparatga kariesga qarshi himoya xususiyatini beradi va uni nafaqat parodont yallig‘lanish kasalliklarini, balki kariesni ham oldini olishda kundalik foydalanish uchun tavsiya etishga imkon beradi.

Tadqiqot maqsadi — ftoridli o‘simlik asosidagi chayqash vositasini individual gigiyenik tadbirlar kompleksiga kiritish orqali surunkali kataral gingivitni davolash va oldini olish samaradorligini oshirish.

Tadqiqot materiallari va usullari

Qo‘yilgan maqsadga erishish uchun 18–28 yoshdagi 40 nafar bemor tekshiruvga jalb qilindi. Ularga surunkali generalizatsiyalashgan kataral gingivit tashxisi qo‘yilgan bo‘lib, bemorlar ikki guruhga bo‘lindi. Solishtirma guruh (20 nafar bemor) umumqabul qilingan standart davolash usuliga muvofiq davolandi. Asosiy guruh (20 nafar bemor) esa standart davolash bilan birga og‘iz bo‘shlig‘i individual gigiyenasiga chayqash vositasini ham qo‘lladi.

Og‘iz bo‘shlig‘ini gigiyenik chayish uchun chayqash vositasining 15–30 tomchisi 1/3 stakan (50 ml) iliq suvda eritilib, kuniga ikki marta — ertalab va kechqurun — tish tozalangandan keyin qo‘llanildi.

Parodont kasalliklarini tashxislash

Parodont kasalliklari tashxisi XVI Butunrossiya stomatologlar jamiyati plenumida (1983) qabul qilingan klassifikatsiyaga va Xalqaro kasalliklar tasnifi (MKX-10) asosida amalga oshirildi. Bemorlar kompleks klinik-asbobiy tekshiruvdan o‘tkazildi. Quyidagi indeks ko‘rsatkichlari aniqlandi: OHI-s (Green J.C., Vermillion J.R., 1964), Muhlemann modifikatsiyasida (Cowell R. va boshq., 1975), Flesar T.J. (1980), PMA (Parma, 1960), PI (Russel A.L., 1956), va tish-jag‘ tizimining rentgenologik diagnostikasi.

Birinchi tashrifda bemorlarga tishlarni to‘g‘ri tozalash usuli o‘rgatildi, mavjud gigiyena vositalari ko‘rib chiqildi va ulardan foydalanish bo‘yicha tavsiyalar berildi. Barcha bemorlarga professional og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasi o‘tkazildi.

Natijalarni nazorat qilish va tahlil qilish

Individual gigiyena va klinik ko‘rik OHI-s, PMA va boshqa indekslar yordamida 5, 10 va 30 kunlik intervalda baholandi. Davolashdan so‘ng 2 oy va 6 oy davomida bemorlar kuzatildi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, 82% bemorlarda past gigiyena darajasi tishlarni tozalashda milk qonashining mavjudligi bilan bog‘liq bo‘lib, ularning aksariyati tish tozalashni muntazam bajarmagan, bu esa tish toshlarining to‘planishiga va yallig‘lanish jarayonining kuchayishiga olib kelgan.

Har ikki guruhda ham davolashgacha og‘iz gigiyenasi indekslari yuqori bo‘lib, ular orasida ishonchli farq mavjud emas edi: solishtirma guruhda OHI-s = (2,33 ± 0,21), asosiy guruhda esa OHI-s = (2,51 ± 0,22). Bu ko‘rsatkichlar og‘iz bo‘shlig‘i gigiyenasining qoniqarsiz holatda ekanligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, shish, milklarning giperemiyasi va palpatsiyada og‘riq qayd etildi. Shiller–Pissarev testi ijobiy natija ko‘rsatib, yallig‘lanish borligini tasdiqladi

Indekslar tahlili va davolash samaradorligi

Davolanishdan oldin asosiy guruh bemorlarida quyidagi ko‘rsatkichlar qayd etildi:

- **PMA indeksi**: 46,41 ± 2,17%
- **Muhlemann indeksi**: 1,38 ± 0,18

Solishtirma guruhda esa:

- **PMA**: 49,29 ± 1,91%
- **Muhlemann**: 1,26 ± 0,26

Bu ko‘rsatkichlar o‘rtacha darajadagi yallig‘lanishni ko‘rsatadi va guruhlar orasida ishonchli farq yo‘q edi. Ortopantomogrammalarda suyak to‘qimalarida patologik o‘zgarishlar aniqlanmadi.

Og‘iz gigiyenasi indekslari dinamikasining tahlili shuni ko‘rsatdiki, har kuni o‘simlik asosidagi opolaskivatel (yuvish vositasi) ishlatgan bemorlar orasida eng yaxshi natijalar 2 oydan so‘ng (OHI-s = 0,41 ± 0,12) va 6 oydan keyin (OHI-s = 0,49 ± 0,15) kuzatildi. Bu natijalar solishtirma guruhdagi ko‘rsatkichlardan sezilarli darajada farq qildi: (OHI-s = 1,31 ± 0,22) va (OHI-s = 1,70 ± 0,30), $p < 0.05$.

Yaxshi gigiyena va har kuni opolaskivatel qo‘llash parodontdagi yallig‘lanishning yo‘qolishiga olib keldi. Bunga PMA indeksining salbiy ko‘rsatkichlari va 6 oy davomida barqaror remissiya erishilgani dalil bo‘la oladi (2-rasm, 3-rasm).

Solishtirma guruhda esa 2 oy va 6 oydan keyin gigiyena holati yomonlashdi:

- OHI-s: 1,71 ± 0,15 va 2,11 ± 0,18
- 2 oydan keyin 20% bemorlarda gingivit qaytalanishi: PMA = 19,23 ± 1,20%
- 6 oydan keyin 25% bemorlarda gingivit qaytalanishi: PMA = 23,11 ± 2,18%

Tadqiqot natijalari

Asosiy guruhda opolaskivatel ishlatilgan bemorlar orasida kataral yallig‘lanish belgilari tezroq bartaraf etildi.

- Og‘riqni bartaraf etish muddati: 6,7 ± 0,67 kun
- Solishtirma guruhda: 9,2 ± 1,38 kun

Opolaskivatel ishlatilganda allergik reaktsiyalar va nojo‘ya ta’sirlar kuzatilmadi. Klinik yaxshilanish bilan birga indeks ko‘rsatkichlari ham ijobiy o‘zgarishlar ko‘rsatdi. Davolashdan 10 kun o‘tgach, barcha bemorlarda gigiyena va PMA indekslarida sezilarli farqlar kuzatilmadi.

Xulosa

O‘simlik asosidagi va ftorid saqlovchi og‘iz chayish vositasidan individual og‘iz gigiyenasi majmuasi tarkibida foydalanish surunkali kataral gingivit kechishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Bu yallig‘lanish jarayonining davomiyligi qisqarishi hamda klinik belgilarning sezilarli darajada kamayishi bilan namoyon

bo‘ladi. Og‘iz chayish vositasidan har kuni foydalanish tish toshidagi patogen mikrofloraning ko‘payishini to‘xtatadi va kasallikning uzoq muddatli remissiyasi uchun qulay sharoit yaratadi.

Shunday qilib, og‘iz chayish vositasining ijobiy klinik samaradorligi uning yallig‘lanishli parodont kasalliklarini davolashda gigiyenik og‘iz parvarishi vositasi sifatida qo‘llashni tavsiya etishga asos bo‘ladi.

ADABIYOTLAR

1. Grigoryan A.S., Grudyanov A.I., Rabukhina N.A. Parodont kasalliklari. Patogenez, diagnostika, davolash. M.: MIA, 2004: 32–45.
2. Grudyanov A.I., Fomenko E.V. Parodontning yallig‘lanish kasalliklari etiologiyasi va patogenezi. M.: MIA, 2010: 10–28.
3. Dmitrieva L.A., Kraynova A.G. Parodont kasalliklari patogenezida mikroflora roliga zamonaviy yondashuvlar. Parodontologiya, 2004, 1(30): 8–15.
4. Zorina O.A., Kulakov A.A., Grudyanov A.I. Og‘iz bo‘shlig‘ining mikrobiotsenozi normal va yallig‘lanish holatlarida. Stomatologiya, 2011, 1: 73–78.
5. Kovalevskiy A.M. Parodontitni davolash: amaliy qo‘llanma. M.: MIA, 2010: 160.
6. Kuzmina I.N., Lapatina A.V. Stomatologik kasalliklarni oldini olishda davolovchi-profilaktik vositalar majmuasining qo‘llanish tajribasi. Dental Forum, 2009, 2: 33–39.
7. Labis V.V., Bazikyan E.A., Kozlov I.G. Og‘iz bo‘shlig‘ida infeksion-yallig‘lanish jarayonlarida bakterial omil ishtiroki. Rossiya Stomatologik jurnali, 2013, 4: 19.
8. Leus P.A. Tishlardagi mikrobiy biofilm: fiziologik roli va patogen ahamiyati. Stomatologik jurnal, 2007, 2: 100–111.
9. Lukinyx L.M. Parodont yallig‘lanish kasalliklarini kompleks davolashni optimallashtirish. NGMA nashriyoti, 2013: 122.
10. Masumova V.V., Bulkina N.V., Osipova Yu.L. Surunkali gingivitlarni davolashning uzoq muddatli natijalari. Zamonaviy ilmiy texnologiyalar, 2008, 3: 86–88.
11. Osipova Yu.L., Bulkina N.V. Xronik helicobacter gastrit bilan og‘rigan bemorlarda parodont yallig‘lanish kasalliklarining kechishi. Zamonaviy ilmiy texnologiyalar, 2007, №5: 36–37.
12. Tebloeva L.M., Gurevich K.G. Surunkali generalizatsiyalangan parodontit rivojlanish xavf omillari. Stomatologiya instituti, 2014, 2: 54–56.
13. Tsarev V.N., Ushakov R.V. Stomatologiyada antimikrob terapiya. M.: MIA, 2004: 144.
14. Eke P.I., Dye B.A., Wei L., va boshq. AQShda 2009–2010 yillarda kattalarda parodontit tarqalishi. J Dent Res, 2012: 914–920.

15. Shay K. Qarilarda og‘iz infeksiyalari – I qism: Og‘izdagi bakterial infeksiyalar. Clinical Geriatrics, 2006, 14(6): 34–45.
16. Tursunova G.J. The effectiveness of the prevention of dental caries in children when exposed to adverse environmental factors // ISSN: 2835-3579 "Yearly Scientific Collection of Novels in Innovation and Education" 31-36 p https://www.bjisrd.com/index.php/bjisrd/article/view/1293
17. Tursunova G.J. Gormonlarning ichakning turli qismlarida saxaraza faolligiga ta'siri//Jild: 02 Nashr:12 2023 yil 625-628 betlar https://sciencebox.uz/index.php/amaltibbiyot/article/view/8973
18. Ashurova Nigora, Tursunova Gulnoza, & Miraziz Djumaev. (2022). Principles of prevention and treatment of calcium deficiency conditions in adolescents. Educational Research in Universal Sciences, 1(1), 79–85. Retrieved from https://erus.uz/index.php/erus/article/view/140
19. Tursunova G.J. Sifatli restavratsiya- muvaffaqiyatli davolash kaliti Scientific journal Scholar Volume 1 Issue13\2023 \\ p 203-208 https://doi.org/10.5281/zenodo.7954958
20. Tailakova D.I., Tursunova G.J. Various methods of preparation of hard tissues of teeth and their comparative characterics\\Tibbiyotda yangi kun 10(48)2022\\ ISSN 2181-712X. EISSN 2181-2187
21. Tursunova G.J. Bronchial Asthma// Research journal of trauma and disability studies /Volume: 3 Issue: 5 | May–2024 ISSN: 2720-6866 p 399-403// http://journals.academiczone.net/index.php/rjtds/article/view/2868
22. Tursunova G.J. Профилактика и принципы лечения кариеса апроксимальных поверхностей зубов у детей// Research journal of trauma and disability studies Volume: 3 Issue: 5 | May–2024 ISSN: 2720-6866 p 404 – 408// http://journals.academiczone.net/index.php/rjtds/article/view/2869
23. Tursunova G.J. Kattalar va bolalarda surunkali gepatit C nidavolash imkoniyatlari va istiqbollari // Amaliy va tibbiyot fanlari ilmiy jurnali ISSN: 2181-3469 Jild: 03 Nashr:05 2024 yil // https://sciencebox.uz/index.php/amaltibbiyot/article/view/10801/9861
24. Tursunova G.J. Turli xil klinik variantdagi umumiy kataral gingivitning davolash xususiyatlari// Amaliy va tibbiyot fanlari ilmiy jurnali ISSN: 2181-3469 Jild: 03 Nashr:05 2024 yil// https://sciencebox.uz/index.php/amaltibbiyot/article/view/10807/9867